

Pe cine interesează și cui îi pasă de autoritățile locale în Republica Moldova?

Ce se întâmplă și încotro mergem cu administrația publică locală, stimați foști și actuali guvernanți? În ultima perioadă suntem martorii unei activizări pe direcția administrației publice locale. Politicieni, membri ai guvernului, experți, jurnaliști etc. toți și-au amintit brusc de administrația publică locală, de problemele ei și se plimbă prin țară, la televiziuni și mass-media cu promisiuni și manifestări de respect față de autoritățile locale. În același timp, primarii, președinții de raion, personalități din teritoriu au devenit peste noapte foarte atractivi și sunt vânați de toate forțele politice, în acest sens fiind folosite orice mijloace devenite „normale” (pentru Republica Moldova) și „testate” cu succes pe parcursul anilor precedenți de toate guvernările anterioare: metode administrative, financiare, economice, politice, mediatice etc.

Astfel, bieții colegi primari, nici nu știu ce să facă, fiind șantajați și presați din toate părțile ca să accepte ofertele generoase (la prima vedere) a forțelor politice, dar, care, de obicei, nu au nici un conținut real și importanță practică ulterioară alegerilor. În pofida tuturor promisiunilor și îndată ce se finalizează alegerile locale, interesul față de APL din partea mai marilor lumii scade brusc și primarii rămân singuri cu problemele lor, cu excepția unor pomeni cu caracter electoral pe care doar unii reușesc să le dezbată, dar care niciodată nu sunt suficiente.

În acest sens, se uită că, spre deosebire de alegerile parlamentare, activitatea la nivel local este și trebuie să fie cu mult mai puțin politizată și rolul factorului politic este foarte redus, oamenii cunoscând candidații și apreciindu-i nu după apartenență politică, ci după calitățile morale, modul de viață, autoritate și rezultatele obținute în calitate de primar sau la locul de serviciu.

Dar mai grav și alarmant, în situația actuală, pentru întregul sistem al administrației publice locale, este faptul că o bună parte de reprezentanți ai administrației locale de înaltă calificare și cu o vastă experiență: primari și funcționari din cadrul primăriilor, nu mai doresc să continue activitatea sa în cadrul administrației locale în condițiile actuale, care este sub orice critică la capitolul cadrul legal, competențe, finanțe, motivare și remunerare etc. Foarte multă lume din domeniul APL regretă că au părăsit funcțiile de directori de școli, profesori, conducători și lucrători la diferite instituții publice și private, cu un regim de muncă normal și remunerați în prezent mult mai bine decât un primar, care nu are nici zile de odihnă și este în exercitarea funcției 24 de ore pe zi. În acest context, ce fel de autoritate publică locală și șef al administrației publice locale mai este primarul sau președintele de raion care sunt remunerați cu mult mai rău decât conducătorii și lucrătorii subdiviziunilor din subordine și care cu orice problemă, zi sau noapte, se adresează la primărie???

Pe acest fundal trezește o anumită stare de compasiune mulțimea de pretendenți noi la funcția de primar, care avem impresia că habar nu au ce înseamnă în condițiile Republicii Moldova să fii primar, care aparent este autoritate publică locală, dar de fapt este în același timp: administrator de școli, măturător de străzi, polițist, pompier, asistent social, medic, lăcată la ușa judecătorilor, procuraturii, CCCEC, și altor instanțe, scriitor (autor) de proiecte, dactilograf și secretar al ministerelor, cerșetor, care umblă cu mâna întinsă pe la raion, ministerul finanțelor, partide

politice, donatori; obiect al controalelor și presiunilor din partea mulțimii de organe de control; dosare penale sau administrative garantate după cel mult 6 luni de activitate în condițiile unui cadru legal actual imperfect și confuz; familii fără soții și bărbați care se „cunună”, vorba unui primar, cu primăriile (am adăuga aici: cu procuratura, judecătoriile, ministerul finanțelor, furnizori și agenția achizițiilor publice, partide politice etc.) și duc de acasă bani și tot ce se poate, pentru a face față numeroaselor probleme și sarcini fără acoperire financiară din partea guvernului.

La toate acestea, trebuie de adăugat atitudinea superficială și arogantă a multor reprezentanți ai administrației centrale față de autoritățile locale, care cu orice ocazie încearcă să pună responsabilitatea pentru nereușitele lor pe umerii autorităților locale. În acest sens, sistematic auzim din partea demnitarilor de stat că primarii sunt responsabili și de vină pentru calamitățile naturale, drumurile naționale, pentru asistența socială, educație, recruți, pompieri etc. Aceasta, fără ca, cei care îi învinuiesc pe primari, să-și dea seama că în majoritatea cazurilor respective, administrația locală conform legii nici nu trebuie să se ocupe cu astfel de atribuții; că ei nu au capacități funcționale și financiare pentru a realiza ceea ce se cere; că anume autoritățile centrale sunt responsabile pentru cadrul legal imperfect, subfinanțarea administrației locale și capacitățile administrative limitate ale administrației locale.

Dar, în general, o astfel de atitudine din partea administrației centrale trebuie considerată drept una iresponsabilă și incompetentă, deoarece contravine tuturor normelor legale actuale pe care se bazează activitatea administrației locale.

Un lucru, pe de o parte amuzant, dar pe de altă parte foarte trist, este că în prezent foarte multă lume vorbește despre administrație locală și problemele sale, dar fără ca să-i întrebe anume pe cei pe care-i vizează subiectele date – reprezentanții APL. Suntem martori la mai multe emisiuni radio și TV la care participă guvernanți, foști și actuali politicieni, politologi, sociologi etc. care își expun părerea pe problemele APL. Însă nu sunt invitați, cu unele excepții, primari, președinți de raioane, consilieri locali etc. din teritoriu, care în realitate și nu pe auzite cunosc esența problemelor și situației din domeniul APL.

De fapt, nu trebuie să ne mire acest fapt deoarece de 20 de ani în Republica Moldova toate reformele și legile care s-au adoptat, s-au făcut fără ca să fie întrebate și consultate autoritățile locale. De sus în jos. La noi întotdeauna cei de la parlament, guvern și ministere au știut și știu mult mai bine, decât cei din primarii și consilierii locale teritoriu, de ce au nevoie comunitățile locale. Poate de aceea am avut atâtea reforme fără succes și poate de atâtea avem o grămadă de strategii, legi, programe de guvernare care așa și au rămas doar pe hârtie. Poate de aceea, autoritățile publice locale sunt tratate de cele din administrația centrală cu superioritate și aroganță. **Din păcate, până în prezent la noi în țară factorii decizionali nu au înțeles un lucru de acum evident : guvernarea locală și cea centrală sunt două părți indispensabile și interdependente a guvernării publice naționale și nu poate o parte să fie mai bună și să funcționeze bine dacă cealaltă este în incapacitate; nici un program de guvernare, o strategie, lege, program etc. cât de bune și perfecte nu ar fi, nici o dezvoltare reală socială și economică a țării în întregime nu va putea fi realizată - fără o administrație publică locală puternică și fără implicarea ei reală și efectivă în procesul decizional din țară. Credem că experiența de mai bine de 20 de ani a Republicii Moldova și lipsa de progrese reale în domeniul dezvoltării social-economice, este un exemplu foarte explicit în acest sens.**

O speranță mare pentru administrația locală a reprezentat venirea la putere a unei noi guvernări care a promis și chiar a inclus în programul său de guvernare, în calitate de prioritate, consolidarea autonomiei locale și descentralizarea. Mai mult ca atât, de la cele mai înalte tribune (parlamentare și guvernamentale) autorităților locale s-a promis că va fi demontată „așa numita” verticală a puterii instaurată pe parcursul perioadei anterioare, care a distrus de fapt administrația publică locală, transformând-o într-o anexă dependentă în totalitate de cea centrală.

Însă, cum ne-am convins, în Republica Moldova una este să promiți și cu totul alta este să te ții de promisiuni și să faci ceva concret. Cat timp deja a trecut, dar pe parcursul celor 2 ani de guvernare nici o acțiune concretă nu s-a realizat pentru îmbunătățirea situației administrației locale. Iar administrația locală activează în continuare într-un cadru legal și instituțional confuz; în multe domenii absolut depășit și contrar reglementărilor din domeniul APL: protecție socială, educație, sănătate, finanțe etc. Aceasta, în pofida faptului că printre actualii deputați se numără un număr destul de mare de experți independenți, primari, președinți de raioane și alți reprezentanți de vază ai administrației locale care cunosc bine starea dezastruoasă a lucrurilor din domeniul administrației locale și înainte de a deveni aleși ai poporului promiteau marea și sarea primarilor. Ce s-a întâmplat dlor deputați și președinți de comisii? Dacă voi nu aveți puterea de a explica colegilor DVS importanța progreselor în domeniul administrației locale, atunci cine?

Astfel, în loc ca situația să se îmbunătățească, dimpotrivă, autoritățile locale au avut parte doar de surprize negative: impunere de reduceri de personal, reducere de finanțări, adoptare de legi importante fără a fi implicate și consultate autoritățile locale, o centralizare și mai mare în mai multe domenii (de ex. achiziții, asistență socială, autorizații de funcționare, dezvoltare regională etc.), suspendarea creșterii și chiar reducerea salariilor funcționarilor din APL etc.

Mai mult ca atât, nimic nu s-a schimbat nici după conținut în atitudinea autorităților centrale față de cele locale. Formalitatea și superficialitatea - fiind principalele caracteristici ale relației între guvernarea centrală și cea locală. Practicile ale regimului anterior, fiind păstrate și aplicate în continuare. În acest sens sa ne amintim, de exemplu, de procesul de elaborare a bugetelor locale și a celui de stat pentru anul 2011, caracterizat prin netransparență, lipsă de reglementări clare, cifre (normative) care nu corespund realităților, nu sunt aprobate prin norme legale și desconsiderare totală a opiniei autorităților locale. În această situație, bugetele mai multor autorități locale comparativ cu anii precedenți au fost și mai urmează a fi reduse, în pofida creșterii cheltuielilor la diferite capitole, încheierii de contracte cu furnizori, începerea lucrărilor și procurărilor, asumarea altor obligații financiare. Dar cui pasă de aceasta? Principiul este - descurcați-vă singuri și cum puteți!

În acest context, întrebarea noastră față de guvernanți este următoarea: Oare de ce atunci când s-au adoptat toate aceste cazuri nu se consultă cu administrația locală și se acționează în mod unilateral? De ce, odată cu măsurile administrative și reducerile de finanțări pentru autoritățile locale, nu se prevăd și niște măsuri compensatorii și reforme consecutive care ar diminua efectul negativ al acțiunilor guvernamentale respective? De ce, atunci când este necesar de a reduce cheltuielile bugetului public, atenția ministerului finanțelor se orientează în primul rând la sursele de finanțare ale autorităților locale, dar nu și asupra celor destinate activității administrației centrale? De ce, la urma urmei, continuă practica stabilită de zeci de ani ale guvernărilor anterioare, de a nu respecta LEGEA??? Carta Europeana a Autonomiei Locale (art. 4 și 9), Constituția (art.109), Legea administrației publice locale (art.6 și 81), Legea descentralizării (art.1), Legea finanțelor publice locale (art. 3) etc. care, expres, prevăd obligația de a implica și consulta efectiv autoritățile locale și asociațiile sale în toate problemele ce le vizează.

Astfel, în prezent, situația în domeniul administrației locale este gravă la toate capitolele fiind caracterizată prin următoarele particularități:

- Cadrul legal, instituțional și financiar care cu anii nu este corelat și ajustat de către administrația centrală;
- Sistem în care toate pârghiile administrative și financiare disponibile în stat sunt în mâinile administrației centrale, iar majoritatea responsabilităților de realizare – pe umerii APL;

- Sistem unde reformele administrației locale se fac fără administrația locală sau în cel mai bun caz cu implicarea ei formală;
- Sistem care stimulează turismul politic și în care politicienii și guvernanții își amintesc de primari și administrația locală doar în preajma alegerilor locale, pentru ca, ulterior, să uite de ei;
- Sistem care nu stimulează competența și inițiativa celor ce vin în APL ci, dimpotrivă, face tot posibilul ca persoanele competente să nu ajungă sau să abandoneze APL;
- Sistem în care APL este controlată și supravegheată de o mulțime de organe. Pe când cea centrală de facto, este în afara oricărui control real;
- Sistem, în care reiese că cei mai corupți sunt primarii, învățătorii, medicii etc. care primesc salarii mizere. Iar cei mai curați și necorupți sunt: miniștrii, parlamentarii și alți demnitari de stat. Să fie oare așa?
- Sistem în care ministerele trăiesc după reguli proprii, fără a ține cont că mai există alte domenii și legi, iar scrisorile și circularele proprii sunt mai presus decât orice lege.
- Sistem în care demnitarii de stat și funcționarii din cadrul ministerelor habar nu au de nevoile APL și modul cum este organizată și funcționează administrația locală.

În acest context, ne miră discuțiile inițiate de autorități privind excluderea Republicii Moldova de sub monitorizarea Consiliului Europei, în situația când la capitolul democrație și guvernare locală încă nu avem înregistrate progrese palpabile. Acesta fiind unul din domeniile de reanță important și criticat sistematic din partea Consiliului Europei începând cu anul 2001. În acest sens, dacă pe dimensiunea drepturilor omului, justiție și libertatea presei pot fi văzute anumite progrese, pe cel al consolidării autonomiei locale există doar declarații de intenții și nimic concret.

Mai mult ca atât, nu putem înțelege de ce problematica descentralizării și consolidării autonomiei locale, lipsește, cu unele excepții mici, din sfera interesului factorilor decizionali naționali și internaționali. De ce reprezentanții administrației locale nu sunt incluși în grupurile de lucru relevante în cadrul procesului de negociere a acordului de asociere cu UE, a programelor de asistență precum și alt acorduri și programe internaționale. Reforma administrației publice, inclusiv celei locale, creșterea capacității administrative, dezvoltarea regională, atragerea de fonduri, dezvoltarea economică, socială etc., include în mod indispensabil și dimensiunea locală, fiind domenii de interes și aplicabilitate deosebită și pentru autoritățile locale.

Prin urmare, în prezent autoritățile locale din Republica Moldova de rând cu anumite acțiuni de ordin strategic, au nevoie și așteaptă în regim de urgență (până la alegerile locale) nu promisiuni ci acțiuni și fapte concrete din partea autorităților centrale orientate spre perfecționarea cadrului legal și creșterea capacităților lor instituționale și financiare. În acest sens, Congresul autorităților locale și alte organizații au venit cu un pachet întreg de recomandări și propuneri legislative concrete care au fost făcute publice și expediate tuturor factorilor decizionali. Oare vor fi înțelese și auzite autoritățile locale în sfârșit de către guvernanți? Sau iarăși, Dlor foști și actuali guvernanți ne ducem în alegeri locale cu promisiuni și speranțe într-un viitor frumos?

Viorel Furdui,
Director executiv al CALM

24 martie 2010